

Risicobereidheid van deelnemers

Een nieuwe meetmethode

Over risicobereidheid

Pensioenrisico's worden steeds meer zichtbaar en verschuiven geleidelijk aan richting de deelnemer. Werknemers geven aan zekerheid te willen, terwijl werkgevers minder willen betalen voor garanties. Hoeveel risico wil een werknemer écht lopen als hij zelf de verantwoordelijkheid heeft over zijn pensioen en de consequenties voor zijn pensioen duidelijk worden?

Wij deden onderzoek naar de risicohouding van deelnemers over hun pensioen

De risicohouding van deelnemers valt niet af te leiden uit variabelen zoals leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en inkomen of uit vragen over iemands algemene financiële risicohouding zoals impulsief kopen, toekomstgerichtheid, spaargedrag en verzekeringsgedrag. Het moet worden uitgevraagd op individueel niveau.

"Hoeveel risico een deelnemer écht wil nemen als de consequenties voor zijn pensioen duidelijk worden, vereist een diepgaander onderzoek dan de gebruikelijke vragenlijsten. We hebben daarom een wetenschappelijk gevalideerde meetmethode ontwikkeld in een onafhankelijke context.

De uitkomsten zijn verrassend."

Tom van der Spek, directievoorzitter

We ontwikkelden een nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde meetmethode

Om de risicobereidheid van een deelnemer nauwkeurig te meten, gaan we verder dan de traditionele vragenlijst. Daarom hebben we geïnvesteerd in de doorontwikkeling van een, samen met Netspar en de Erasmus Universiteit, ontwikkelde aanpak, die de toets van wetenschappelijke kritiek kan doorstaan: de Pension Builder. Deze innovatieve meetmethode is door Motivaction toegepast in een onafhankelijk onderzoek onder een representatieve groep werknemers. De resultaten ervan toonden niet alleen de effectiviteit van de meetmethode aan, maar ook het potentiële belang voor het beleid van pensioenfondsen.

Een scherm met een schuif

Voor de deelnemer is de Pension Builder een scherm met een schuif. Beweegt hij die naar rechts, dan ziet hij de verdeling van mogelijke pensioenuitkomsten – uitgedrukt in netto-bedragen van nu – bij risicovollere keuzes. De

beweging naar links geeft de resultaten weer van meer zekere regelingen. De achterliggende simulaties, paramaters en becijferingen van de pensioenregeling en het beleggingsbeleid hoeft de deelnemer niet te kennen.

De Pension Builder met schuif zoals is voorgelegd in het onderzoek (hier met voorbeeld inkomen en leeftijd).

Pension Builder

Uw leeftijd: 35 t/m 44 | Uw inkomen: 30.000 tot 40.000 euro bruto per jaar

Opdracht

Wilt u het schuifje een aantal keer naar links en naar rechts verplaatsen?

Kijk elke keer goed naar de grafiek.

Daar ziet u wat er gebeurt met uw mogelijke pensioenuitkomsten.

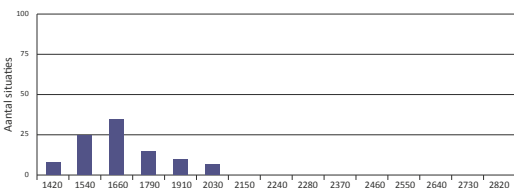
Neem hier de tijd voor.

En kies uiteindelijk de plaats van het schuifje die het beste bij u past.

Verplaats de schuif om de verdeling aan te passen.

De grafiek toont hoe uw netto pensioen per maand er in 100 mogelijke situaties uitziet. We rekenen met het inkomen dat u hebt ingevuld.

Uw verwachte pensioenuitkering

Uitkering als het meezit	€ 2030
Verwachte uitkering	€ 1660
Uitkering als het tegenzit	€ 1420

v.a. 67 jr

Hierboven ziet u de uitkomsten op een andere manier weergegeven. U ziet bij de gekozen beleggingsbalans uw verwachte pensioenuitkering inclusief AOW, en uitkering als het erg meezit of erg tegenzit in de economie.

Deelnemers zijn minder risicoavers dan gedacht

Met de nieuwe meetmethode ziet de deelnemer wat de consequenties zijn voor het te verwachten pensioen en de verschillende kansen op minder of meer pensioen, bij verschillende risicohoudingen. De resultaten van het onderzoek zijn verrassend. De meeste deelnemers blijken meer risico te willen nemen dan ze aanvankelijk zeiden. Werknemers onderschatten het positieve effect van beleggingsrisico's op hun pensioen en onderschatten het negatieve effect van het willen hebben van zekerheid. De risicobereidheid van deelnemers neemt toe zodra er beter inzicht is in het effect van risico's.

- **Impulsiviteit/leven in het hier en nu**
'Geld moet rollen'! Het direct uit willen geven van geld en geen rekening houden met de toekomst.
- **Sparen**
Willen sparen voor onverwachte uitgaven. Iedere maand een vast bedrag sparen.
- **Zekerheid/uitgavenpatroon**
Het hebben van een vast uitgavenpatroon.
- **Verzekeren/zekerheid/lange termijn**
Zekerheid willen hebben voor de lange termijn. Dubbel verzekeren en hypotheek lang vastzetten.

Vier dimensies relevant voor de houding van werknemers ten aanzien van financiën in het algemeen.

Inzicht in risico en opbrengst

Deelnemers krijgen met de Pension Builder spelenderwijs inzicht in de relatie tussen risico en opbrengst. En niet alleen bij ‘verwachte’ of ‘tegenzittende’ scenario’s, maar over het hele spectrum van variaties. Daarbij wordt een directe vertaling gemaakt naar elk type regeling en beleggingsrisico. De geavanceerde grafische presentatie en de laagdrempelige redactie maken het instrument toegankelijk voor de deelnemer. Pensioenkennis is niet nodig; het effect van keuzes wordt getoond. Het gebruik van de Pension Builder wordt bovendien als plezierig ervaren.

De risicohouding van werknemers meewegen

Hoeveel risico wil de deelnemer lopen als de gevolgen voor zijn pensioen duidelijk worden? Het antwoord op die vraag is voor alle partijen – deelnemers, pensioenfondsbestuurders, werkgevers en adviseurs – van toenemend belang. En niet alleen als er een nieuwe regeling of andere uitvoerder wordt overwogen, maar ook de eerste keer of periodiek is het belangrijk om te weten in hoeverre het beleggingsbeleid of de pensioenregeling nog wel aansluit op wat de deelnemers willen. Werknemers kunnen alleen een reële keuze maken als zij de effecten van bepaalde keuzes op de verwachte pensioenuitkering en de variatie hierin kunnen zien.

Pensioenakkoord: 4-jaarlijks risicobereidheidsonderzoek

In de conceptwetgeving van het Pensioenakkoord, de Wet toekomst pensioenen, is een 4-jaarlijks onderzoek naar risicobereidheid opgenomen. Beslissingen of voorstellen van pensioenfondsbestuurders en werkgevers kunnen daarmee gebaseerd worden op wetenschappelijk onderbouwde resultaten. De inzichten kunnen worden gebruikt als input voor het beleggingsbeleid, maar ook voor het kiezen van een contract binnen het Pensioenakkoord.

Inzicht voor beide contracten

Voor het risicobereidheidsonderzoek in het kader van het Pensioenakkoord hebben wij een standaard ontwikkeld. Het is zowel geschikt voor het nieuwe contract als de verbeterde premiereregeling. De inzichten uit het onderzoek kunnen bijdragen aan de te maken keuze tussen de twee contracten, maar ook aan de keuzes die moeten worden gemaakt binnen één van de contracten.

Keuze **tussen** de contracten

Voorbeeld:

In het nieuwe contract kan een pensioenfonds voor jongeren **meer dan 100% in zakelijke waarden beleggen** ('leenrestrictie' opheffen), **binnen de verbeterde premieregeling kan dit niet**. In ons onderzoek is bij risicovollere schuifstanden ook de leenrestrictie opgeheven, zo kunt u zien welke deelnemers hier de voorkeur aan geven. Als veel deelnemers dit willen, kan dit een argument zijn om te **kieszen voor het nieuwe contract**.

Voorbeeld:

In de verbeterde premieregeling moet een pensioenfonds aan de deelnemers die met pensioen gaan de **keuze bieden** tussen een **vaste** en een **variabele uitkering**. **Binnen het nieuwe contract kan dit niet**. Als veel van de (bijna) gepensioneerde deelnemers een vaste uitkering willen, maar anderen een variabele uitkering, kan dit een argument zijn om te **kieszen voor een verbeterde premieregeling**.

Keuze **binnen** de contracten

Voorbeeld:

Met het Pensioenakkoord wordt de toedeling van **beleggingsrendementen leeftijdsafhankelijk**. Jong loopt meer beleggingsrisico dan oud. De keuzes binnen het risicobereidheidsonderzoek zijn gekoppeld aan **verschillende varianten** van leeftijdsafhankelijke rendements-toedeling. De voorkeuren van deelnemers geven dus direct inzicht in de manier waarop u het beleggingsbeleid kunt inrichten.

Voorbeeld:

Met het Pensioenakkoord gaan **uitkeringen meer meebewegen** met schokken in de economie. Ze worden variabel. Maar de mate van variabiliteit hangt af van het beleggingsbeleid in de uitkeringsfase en het al dan niet spreiden van financiële schokken in de tijd. In dit onderzoek kunt u zien hoe groot de **risicobereidheid van gepensioneerden** is. We kijken daarbij 10 jaar vooruit. Dit geeft u richting voor de invulling van het beleggingsbeleid in de uitkeringsfase.

Invulling van het onderzoek

Het risicobereidheidsonderzoek van deelnemers op basis van de Pension Builder bieden we als dienst aan. Het onderzoek bestaat uit een kwalitatief en kwantitatief deel. Voor de kwantitatieve invulling hebben wij een standaard, waarbij we enkele pensioenfondsgegevens als input gebruiken zoals de pensioenopbouw in de huidige DB-regeling voor een inschatting van al opgebouwd kapitaal van deelnemers. Maar ook de premie, franchise en maximaal pensioengevend salaris voor nieuwe opbouw. In de verwerking nemen we de AOW mee, met keuze tussen AOW enkelvoudig, gehuwd of ongehuwd.

Voor de standaard rekenen we met de economische scenarioset zoals gepubliceerd door DNB. Daarnaast variëren wij de leeftijds-

afhankelijke toedeling van beleggingsrendementen van 0% tot 200% in zakelijke waarden op jonge leeftijden, met afbouw van risico richting pensioenleeftijd tot max 35% in zakelijke waarden. Daarnaast variëren de lifecycles in mate van bescherming tegen renterisico's.

Maatwerk op beleggingsbeleid en economische scenario's, zoals het opnemen van de 'impliciete lifecycle' van het pensioenfonds binnen het huidige contract, is in overleg mogelijk.

Wilt u meer weten?

Op onze website leest u het onderzoeksrapport en de artikelen over risicobereidheid van deelnemers:

www.achmeapensioenservices.nl/thema-s/risicobereidheid